

STOWARZYSZENIE KSIĘGOWYCH W POLSCE
RADA NAUKOWA

ZESZYTY
TEORETYCZNE
RACHUNKOWOŚCI

Vol. 50, NUMER 1

WARSZAWA 2026

Spis treści / Contents

Anna Szychta, <i>Od Zespołu Redakcyjnego</i> – Editorial	7
Olga Grzybek, <i>The impact of mandatory disclosures on the value-relevance of intangible assets in Poland</i> – Wpływ ujawnień obligatoryjnych na przydatność informacji o wartościach niematerialnych dla wyceny rynkowej w Polsce	11
Petra Halar, Julia Schwaiberger, <i>A digitally transformed system of internal control for effective financial statement fraud prevention and detection: A literature review</i> – Cyfrowo przekształcony system kontroli wewnętrznej służący skutecznej prewencji i wykrywaniu nadużyć w sprawozdaniach finansowych: przegląd literatury	33
Dariusz Jędrzejka, <i>The AI paradox: How AI dependence may erode accounting expertise</i> – Paradoks sztucznej inteligencji: jak poleganie na sztucznej inteligencji może prowadzić do erozji wiedzy eksperckiej w rachunkowości	63
Bartłomiej Lisicki, <i>Net financial results versus market consensus in the post-pandemic reality – a case study of the Warsaw Stock Exchange</i> – Wynik finansowy netto a konsensus rynkowy w postpandemicznej rzeczywistości gospodarczej – przykład Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie	89
Hanna Mysaka, Ivan Derun, <i>Revealing the limitations of double-entry bookkeeping paradigm from the perspective of the communicative function of accounting</i> – Ujawnienie ograniczeń paradygmatu podwójnego zapisu księgowego z perspektywy funkcji komunikacyjnej rachunkowości	109
Renáta Pakšiová, Radka MacGregor Pelikánová, Renáta Hornická, <i>Reporting of anticorruption information by the top companies by revenue in Czechia and Slovakia</i> – Raportowanie informacji o przeciwdziałaniu korupcji przez największe firmy pod względem przychodów w Czechach i na Słowacji	127
Liudmyła Sas, Tetiana Kuzmin, Ivan Balaniuk, Diana Shelenko, Anna Kuchera, <i>Determinants of expert-based risk assessment in the internal audits of Ukrainian universities: Analysis and improvement proposal</i> – Czynniki determinujące ocenę ryzyka opartą na ekspertyzie w audycie wewnętrznym ukraińskich uniwersytetów: analiza i propozycje usprawnień ..	153
Paweł Szalacha, <i>Climate-related financial effects: Disclosure challenges after Corporate Sustainability Reporting Directive implementation</i> – Finansowe skutki związane ze zmianą klimatu: wyzwania dotyczące ujawnień po wdrożeniu dyrektywy w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju	173

Konferencje naukowe w dziedzinie rachunkowości i finansów organizowane przez szkoły wyższe w Polsce w 2026 roku – Scientific conferences in the field of accounting and finance organized by universities in Poland in 2026	195
Erratum / Errata	197
Informacje dla autorów	199
Instructions for authors	217

The impact of mandatory disclosures on the value-relevance of intangible assets in Poland

OLGA GRZYBEK

Abstract

Purpose: The research examines whether mandatory disclosure provides investors with insight into the value-generating capabilities of intangible assets by investigating the impact of mandatory disclosure on the relationship between intangible assets and firm market value, i.e., the value-relevance of intangible assets.

Methodology/research approach: The study utilizes unique hand-collected disclosure data to measure the compliance level with IAS 38 for 117 companies listed in Poland in 2018. Disclosure indexes are incorporated into the Ohlson (1995) model to conclude investors' expectations regarding the economic potential of intangible assets.

Findings: Intangible assets are positively and significantly correlated with a firm's market value, while the level of mandatory disclosure moderates this relationship. A high disclosure level reduces information asymmetry and leads to a more accurate, yet less favorable, assessment of the economic potential of intangible assets. More disclosure is associated with a negative adjustment in a firm's market value. Under information asymmetry, investors evaluate the economic potential of intangible assets over-optimistically, which may lead to suboptimal resource allocation.

Research implications: In low enforcement environments, there are no incentives for managers to report enhanced mandatory information on intangible assets, as it negatively impacts a firm's market value. The role of regulatory bodies is to strengthen the enforcement level to protect investors and provide optimal resource allocation.

Originality/value: The study contributes to the literature by examining the market consequences of mandatory disclosure and providing deeper insight into the evaluation of mandatory information by equity investors under information asymmetry.

Keywords: compliance; IAS 38; intangible assets; mandatory disclosure; market valuation; Ohlson model; value-relevance.

Streszczenie

Cel: Autorka artykułu poddaje weryfikacji, czy ujawnienia obowiązkowe dostarczają inwestorom informacji na temat zdolności generowania wartości przez wartości niematerialne, analizując wpływ ujawnień obowiązkowych na związek między wartościami niematerialnymi a wartością rynkową spółek, tj. ich przydatnością dla wyceny rynkowej.

Metodyka/podejście badawcze: W badaniu wykorzystano unikatowe dane o zgodności z wymaganiami MSR 38 ujawnień informacji dokonywanych przez 117 polskich spółek giełdowych w 2018 roku. Indeksy ujawnień zostały uwzględnione w modelu Ohlsona z 1995 roku

w celu określenia oczekiwań inwestorów co do ekonomicznego potencjału wartości niematerialnych.

Wyniki: Kwoty wartości niematerialnych są dodatnio skorelowane z wartością rynkową spółek, a poziom obowiązkowych ujawnień informacji o wartościach niematerialnych kształtuje tę zależność. Wysoki poziom ujawniania informacji zmniejsza asymetrię informacji i prowadzi do dokładniejszej, lecz mniej korzystnej, oceny potencjału ekonomicznego wartości niematerialnych. Większa ilość ujawnianych informacji wiąże się z negatywną korektą wartości rynkowej spółek. W warunkach asymetrii informacji inwestorzy mogą zbyt optymistycznie oceniać potencjał ekonomiczny wartości niematerialnych, co może prowadzić do nieoptymalnej alokacji zasobów.

Implikacje badawcze: W środowiskach o niskim poziomie egzekwowania przepisów menedżerowie nie mają motywacji do raportowania szczegółowych informacji na temat wartości niematerialnych, ponieważ wpływa to negatywnie na rynkową wycenę spółki. Rola organów regulacyjnych polega na wzmocnieniu egzekwowania przepisów w celu ochrony inwestorów i zapewnienia optymalnej alokacji zasobów.

Oryginalność/wartość: Autorka analizuje rynkowe konsekwencje obowiązkowego ujawniania informacji i daje wgląd w ocenę ujawnień obligatoryjnych przez inwestorów giełdowych w warunkach asymetrii informacji.

Słowa kluczowe: MSR 38, wartości niematerialne, obowiązkowe ujawnienia, wycena rynkowa, model Ohlsona, przydatność dla wyceny.

A digitally transformed system of internal control for effective financial statement fraud prevention and detection: A literature review

PETRA HALAR, JULIA SCHWAIBERGER

Abstract

Purpose: The paper aims to provide an overview of the current state-of-the-art research regarding the impact of system of internal control on fraud deterrence, primarily analyzing whether and how digital technologies can enhance components of this system, focusing on control activities, for better prevention and detection of financial statement fraud.

Methodology/approach: A literature review and a thematic analysis of the most recent scientific and professional studies related to anti-fraud technologies, systems of internal control and financial statement fraud are conducted.

Findings: The literature review revealed that the most prominent research avenues in the field are related to applying the fraud diamond model and identifying common red flags, tools, and techniques for financial statement fraud prevention and detection, as well as investigating the impact of digital business transformation and the adoption of digital technologies on a company's system of internal control as an anti-fraud mechanism.

Research limitations/implications: The limitations of the study relate to the literature review design and the focus on secondary sources. Therefore, future studies should aim to conduct primary research to provide confirmation of or new research outlets for existing assumptions on this topic.

Originality/value: This paper contributes to enhancing existing theoretical and practical state-of-the-art knowledge regarding the usefulness of technologies for transforming systems of internal control as the primary tools of corporate anti-fraud programs in the contemporary digital era.

Keywords: system of internal control, financial statement fraud, anti-fraud programs, digital technologies, fraud deterrence.

Streszczenie

Cel: Celem artykułu jest przedstawienie przeglądu najnowszych badań dotyczących wpływu systemu kontroli wewnętrznej na zapobieganie nadużyciom finansowym, analizując przede wszystkim, czy i w jaki sposób technologie cyfrowe mogą usprawnić elementy systemu kontroli wewnętrznej, koncentrując się na działaniach kontrolnych dla lepszego zapobiegania nadużyciom finansowym w sprawozdaniach finansowych i ich wykrywania.

Metodyka/podejście badawcze: Przeprowadzono przegląd literatury i analizę tematyczną najnowszych badań naukowych i profesjonalnych dotyczących technologii przeciwdziałania oszustwom, systemów kontroli wewnętrznej i oszustw związanych ze sprawozdaniami finansowymi.

Wyniki: Z przeglądu literatury wynika, że najważniejsze kierunki badań w tej dziedzinie są związane z zastosowaniem modelu diamentu oszustwa i identyfikacją typowych sygnałów ostrzegawczych, narzędziami i technikami zapobiegania i wykrywania oszustw w sprawozdaniach finansowych, a także badaniem wpływu cyfrowej transformacji biznesowej i wdrażania technologii cyfrowych na system kontroli wewnętrznej przedsiębiorstwa jako mechanizmu przeciwdziałania oszustwom.

Ograniczenia/implikacje badawcze: Ograniczenie badania wynika z przyjętego do przeglądu zakresu literatury i skupienia się głównie na źródłach wtórnych, podczas gdy przyszłe działania naukowe powinny być oparte na badaniach pierwotnych w celu potwierdzenia lub uzyskania nowych wyników dotyczących istniejących założeń w tej dziedzinie.

Oryginalność/wartość: Artykuł przyczynia się do poszerzenia istniejącej wiedzy teoretycznej i praktycznej w zakresie przydatności technologii do transformacji systemów kontroli wewnętrznej jako podstawowych narzędzi programów przeciwdziałania oszustwom w przedsiębiorstwach we współczesnej erze cyfrowej.

Słowa kluczowe: system kontroli wewnętrznej, oszustwa związane ze sprawozdaniami finansowymi, programy przeciwdziałania oszustwom, technologie cyfrowe, zapobieganie oszustwom.

The AI paradox: How AI dependence may erode accounting expertise

DARIUSZ JĘDRZEJKA

Abstract

Purpose: The paper explores the long-term consequences of artificial intelligence (AI) integration in accounting, focusing on two interrelated challenges: AI models' lack of transparency and the disruption of expertise development resulting from the automation of foundational tasks.

Methodology/approach: The study employs a discursive qualitative approach based on a narrative literature review and conceptual synthesis. It draws on theoretical frameworks of skill acquisition, cognitive apprenticeship, and tacit knowledge to analyse how AI technologies are reshaping professional learning pathways and the development of judgement.

Findings: AI models' opacity undermines interpretability and accountability, creating ethical and regulatory challenges that may hinder compliance with accounting principles. The automation of fundamental accounting tasks limits experiential learning opportunities for early-career professionals, thereby impeding their capacity to exercise critical judgement. When reflectively implemented, AI may also serve as a cognitive scaffold that enhances analytical reasoning and knowledge transfer. However, without such reflection,

automation and opacity can interact to form a self-reinforcing cycle that gradually erodes professional expertise.

Practical implications: The paper highlights the need for deliberate AI governance, professional education reform, and mentoring systems that balance automation efficiency with human interpretive capacity.

Originality/value: By linking algorithmic opacity and skill degradation within a unified theoretical framework, the study conceptualises the AI paradox – the coexistence of efficiency gains and expertise erosion – and offers a foundation for future empirical research.

Keywords: artificial intelligence, accounting, automation, accounting education, expertise development, critical thinking.

Streszczenie

Cel: Autor artykułu analizuje długoterminowe konsekwencje wykorzystania sztucznej inteligencji (SI) w rachunkowości, koncentrując się na dwóch powiązanych ze sobą wyzwaniach: braku przejrzystości modeli sztucznej inteligencji i zaburzeniu budowania wiedzy eksperckiej wynikającego z automatyzacji podstawowych zadań.

Metodyka/podejście badawcze: W badaniu wykorzystano dyskursywne podejście jakościowe oparte na narracyjnym przeglądzie literatury i syntezie koncepcyjnej. Odwołano się do ram teoretycznych nabywania umiejętności, uczenia się kognitywnego poprzez praktykę oraz wiedzy ukrytej w celu analizy, w jaki sposób technologie SI przekształcają ścieżki uczenia się zawodowego i rozwój osądu w rachunkowości.

Wyniki: Ograniczona przejrzystość modeli sztucznej inteligencji negatywnie wpływa na interpretację ich wyników stwarzając ryzyka etyczne i regulacyjne, co może utrudniać zachowanie zgodności z zasadami rachunkowości. Automatyzacja podstawowych zadań utrudnia nabywanie doświadczenia poprzez praktykę przez księgowych na wczesnych etapach kariery, co może osłabiać ich zdolność do samodzielnego i krytycznego osądu. Przy przemyślanym wykorzystaniu sztuczna inteligencja może pełnić funkcję poznawczego rusztowania (*cognitive scaffold*), wspierając rozwój myślenia analitycznego oraz transfer wiedzy. Brak spełnienia tego warunku powoduje jednak, że automatyzacja i brak przejrzystości mogą tworzyć samonapędzający się cykl stopniowej utraty kompetencji zawodowych.

Implikacje praktyczne: Autor artykułu podkreśla potrzebę świadomego zarządzania rozwojem SI, reformy kształcenia zawodowego oraz wdrażania systemów mentoringowych, które pozwolą zachować równowagę między efektywnością automatyzacji a zdolnością człowieka do krytycznej analizy i oceny.

Oryginalność/wartość: Łącząc problem nieprzejrzystości algorytmów z degradacją umiejętności w ramach spójnego modelu teoretycznego, artykuł wskazuje na paradoks – współistnienie korzyści efektywnościowych i erozji wiedzy eksperckiej – oraz tworzy podstawy do przyszłych badań empirycznych.

Słowa kluczowe: sztuczna inteligencja, automatyzacja, rachunkowość, kształcenie w zakresie rachunkowości, nabywanie wiedzy eksperckiej, myślenie krytyczne.

Net financial results versus market consensus in the post-pandemic reality – a case study of the Warsaw Stock Exchange

BARTŁOMIEJ LISICKI

Abstract

Purpose: The main objective of the paper is to verify the differences between the financial results presented in quarterly reports provided by issuers listed on the Warsaw Stock Exchange (WSE) and the market consensus published by the Polish Press Agency (PAP).

Methodology/approach: The study period covers information submitted about net financial results in all the quarterly reports of issuers grouped in the WIG20 and mWIG40 indices and the market consensus of them between the second quarter of 2023 and the fourth quarter of 2024. The statistical significance of the differences between these values was evaluated using the Wilcoxon matched-pairs test.

Findings: The statistical verification of the 330 quarterly financial results revealed that the values differ significantly from the forecasts published within the PAP consensus. Interestingly, these differences are particularly visible in the case of issuers in the mWIG40 index.

Research limitations/implications: The research results indicate that using the market consensus published by PAP to evaluate the future financial performance of WSE issuers may bear a significant risk of inaccuracy. Thus, research in this area requires further development due to the main limitation of this study, which was that it focused only on the WSE's largest stock exchange issuers.

Originality/value: This study is the first attempt to estimate the possibility of using PAP's market consensus of listed companies' results to determine their future financial results in the post-pandemic reality. The results indicate that the market consensus differed statistically significantly from the final published results, which indicates its limited use for investors.

Keywords: financial result, market consensus, COVID-19, accounting, financial reporting.

Streszczenie

Cel: Głównym celem artykułu jest weryfikacja różnic pomiędzy wynikami finansowymi prezentowanymi w kwartalnych raportach emitentów notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW) a konsensem rynkowym publikowanym przez Polską Agencję Prasową (PAP).

Metodyka/podejście badawcze: Okres objęty badaniem obejmuje informacje o wynikach finansowych netto zawarte we wszystkich raportach kwartalnych emitentów w indeksach WIG20 i mWIG40 przekazanych w Polsce, począwszy od zakończenia pandemii COVID-19 do czasu napisania niniejszego opracowania oraz dane na temat konsensusu analityków dotyczącego prognoz ich kształtowania. Istotność statystyczną różnic między tymi wartościami zweryfikowano za pomocą testu kolejności par Wilcoxona.

Wyniki: Na podstawie statystycznej weryfikacji 330 kwartalnych wyników finansowych emitentów (z wykorzystaniem testu par Wilcoxona) stwierdzono, że wartości te znacznie odbiegają od prognoz publikowanych w ramach konsensusu PAP. Co ciekawe, różnice te są szczególnie widoczne w przypadku emitentów z indeksu mWIG40.

Ograniczenia/implikacje badawcze: Wyniki badań wskazują, że wykorzystanie konsensusu rynkowego, publikowanego przez PAP, do oceny przyszłych wyników finansowych emitentów GPW może wiązać się ze znacznym ryzykiem niedokładności. Niemniej badania w tym obszarze wymagają dalszego rozwoju ze względu na główne ograniczenie tego badania, które koncentrowało się wyłącznie na największych emitentach giełdowych z GPW.

Oryginalność/wartość: Niniejsze opracowanie stanowi pierwszą próbę oszacowania możliwości wykorzystania konsensusu rynkowego wyników spółek giełdowych publikowanego przez PAP do określenia ich przyszłych wyników finansowych. Ustalono, że konsensus różnił się istotnie statystycznie od opublikowanych wyników, co wskazuje na ograniczone możliwości jego wykorzystania dla inwestorów.

Słowa kluczowe: wynik finansowy, konsensus rynkowy, COVID-19, rachunkowość, sprawozdawczość finansowa.

Revealing the limitations of the double-entry bookkeeping paradigm from the perspective of the communicative function of accounting

HANNA MYSKA, IVAN DERUN

Abstract

Purpose: Stakeholder dissatisfaction with published financial statements (PFS) has revealed the limitations of double-entry bookkeeping (DEB). The purpose of this article is to examine how the communicative function (CF) of accounting influences the manifestation of these limitations.

Methodology/approach: The research is based on Kuhn's paradigmatic approach and employs general scientific methods, including epistemological, historical, and behavioural approaches, as well as positive and normative analysis and rational deduction.

Findings: Limitations in DEB revealed through the CF of accounting include the representation of items that cannot be measured in monetary terms, and/or that do not meet the criteria for recognition as accounting objects. These limitations arise from the need to satisfy stakeholder demand for reporting formats that cover economic phenomena not fully supported by DEB. State involvement in the communication process between accountants and PFS users has led to the overload of accounting systems with standards as a paradigm adjustment according to Kuhn's framework.

Originality/value: The role of communication with stakeholders in revealing the limitations of DEB is defined. The historical development of the CF of accounting is periodised, highlighting the influence of state regulation on both the practical mechanisms and theoretical foundations of accounting.

Keywords: accounting, communicative function, double-entry bookkeeping model, paradigm, reporting, Thomas Kuhn.

Streszczenie

Cel: Niezadowolenie interesariuszy z publikowanych sprawozdań finansowych ujawniło ograniczenia modelu podwójnego zapisu księgowego (DEB). Celem artykułu jest zbadanie, w jaki sposób funkcja komunikacyjna (CF) rachunkowości wpływa na manifestację tych ograniczeń.

Metodyka/podejście badawcze: Badania opierają się na paradygmatycznym podejściu Kuhna i wykorzystują ogólne metody naukowe, w tym podejście epistemologiczne, historyczne i behawioralne, a także analizę pozytywną i normatywną oraz wnioskowanie racjonalne.

Wyniki: Ograniczenia DEB ujawnione za pomocą CF rachunkowości obejmują prezentację pozycji, których nie da się zmierzyć w kategoriach pieniężnych lub które nie spełniają kryteriów uznania za obiekty księgowe. Ograniczenia te wynikają z potrzeby zaspokojenia zapotrzebowania interesariuszy na formaty sprawozdawcze obejmujące zjawiska ekonomiczne, które nie są w pełni wspierane przez DEB. Zaangażowanie państwa w proces komunikacji między księgowymi a użytkownikami publikowanych sprawozdań finansowych doprowadziło do przeciążenia systemów księgowych standardami jako korekty paradygmatu zgodnie z modelem Kuhna.

Oryginalność/wartość: Zdefiniowano rolę komunikacji z interesariuszami w ujawnianiu ograniczeń DEB. Historyczny rozwój CF rachunkowości został speriodyzowany, podkreślając wpływ regulacji państwowych zarówno na mechanizmy praktyczne, jak i podstawy teoretyczne rachunkowości.

Słowa kluczowe: rachunkowość, funkcja komunikacyjna, model podwójnego zapisu księgowego, paradygmat, sprawozdawczość, Thomas Kuhn.

Reporting of anti-corruption information by the top companies by revenue in Czechia and Slovakia

RENÁTA PAKŠIOVÁ, RADKA MACGREGOR PELIKÁNOVÁ,
RENÁTA HORNICKÁ

Abstract

Purpose: The study aims to: (1) identify and analyze the framework for non-financial reporting, particularly regarding anti-corruption information, in Czechia and Slovakia, (2) examine its application by the largest Czech and Slovak companies, and (3) identify the characteristics of compliant and non-compliant companies.

Methodology/approach: First, based on the academic and policy background provided via literature and contextual analysis, data about the EU, Czech, and Slovak legislative frameworks are extracted, teleologically interpreted, and critically juxtaposed. Second, a two-stage longitudinal dual-jurisdiction content analysis is performed by examining the reports of the 20 top companies by revenue and assessing their compliance with the anti-corruption reporting duty for 2017 and 2022. Thirdly, a logical and snowballing examination of the characteristics of compliant companies is conducted to holistically reveal shared features.

Findings: Although the EU law requiring the reporting of anti-corruption information by large companies is fully transposed into Czech and Slovak law, its primary targets – Czech and Slovak companies with the highest revenues – generally do not comply with it. Nonetheless, compliance is better in the Czech jurisdiction, improves with time – in particular after the implementation of the CSRD – and raises questions regarding motivations.

Research limitations/implications: The research sample includes only the reports of the 20 largest Czech and Slovak companies in terms of revenue in 2017 and 2022. Such a pilot content analysis should be expanded to include more jurisdictions in the EU, more accounting periods, and more companies.

Originality/value: This is a pioneering endeavor to deepen the understanding of non-financial reporting duty and its compliance in Czechia and Slovakia.

Keywords: ESG reporting, anti-corruption, sustainability, non-financial information.

Streszczenie

Cel: Celem artykułu jest: (1) zidentyfikowanie i analiza ram dla sprawozdawczości niefinansowej, w szczególności dotyczącej informacji o przeciwdziałaniu korupcji w Czechach i na Słowacji; (2) zbadanie ich stosowania przez największe czeskie i słowackie przedsiębiorstwa oraz (3) ustalenie cech przedsiębiorstw przestrzegających i nieprzestrzegających przepisów.

Metodyka/podejście badawcze: Po pierwsze, na podstawie tła akademickiego i politycznego przedstawionego w literaturze oraz analizy kontekstowej, wskazano dane dotyczące ram legislacyjnych Unii Europejskiej (UE), Czech i Słowacji, teleologicznie interpretowane i wzajemnie krytycznie zestawiane. Po drugie, przeprowadzono dwuetapową analizę treści w dwóch jurysdykcjach, badając sprawozdania 20 największych przedsiębiorstw pod względem przychodów i oceniając ich zgodność z obowiązkiem raportowania informacji o przeciwdziałaniu korupcji za lata 2017 i 2022. Po trzecie, dokonano logicznego i metodą „śnieżnej kuli” badania cech firm przestrzegających przepisów, aby holistycznie ujawnić wspólne cechy.

Wyniki: Choć regulacje UE, wymagające raportowania informacji o przeciwdziałaniu korupcji przez duże przedsiębiorstwa, są w pełni transponowane w prawie czeskim i słowackim, jego główni adresaci – czeskie i słowackie firmy o najwyższych przychodach – w zasadzie nie przestrzegają tego obowiązku. Zgodność jest lepsza w jurysdykcji czeskiej,

poprawia się z upływem czasu, szczególnie po wprowadzeniu CSRD, co rodzi pytania o motywację.

Ograniczenia/implikacje badawcze: Próba badawcza obejmuje jedynie sprawozdania 20 największych czeskich i słowackich przedsiębiorstw pod względem przychodów w latach 2017 i 2022. Taką pilotażową analizę treści należy rozszerzyć, aby objęła więcej jurysdykcji w UE, okresów rozliczeniowych i spółek.

Oryginalność/wartość: Jest to pionierskie przedsięwzięcie mające na celu pogłębienie zrozumienia obowiązku sprawozdawczości niefinansowej i jego zgodności w Czechach i na Słowacji.

Słowa kluczowe: raportowanie ESG, przeciwdziałanie korupcji, zrównoważony rozwój, informacje niefinansowe.

Determinants of expert-based risk assessment in the internal audits of Ukrainian universities: Analysis and improvement proposals

**LIUDMYLA SAS, TETIANA KUZMIN, IVAN BALANIUK,
DIANA SHELENKO, ANNA KUCHERA**

Abstract

Purpose: This paper discusses the application of a risk-based internal audit planning methodology adapted for higher education institutions (HEIs). The article applies an expert risk-assessment method to the internal audit of HEIs in Ukraine to identify audit objects that are characteristic of universities, to classify risks, and to establish priorities for improving the effectiveness of internal auditing.

Methodology/approach: An expert methodology adapted to the operational specifics of universities was applied, including the identification of audit objects, expert risk assessment, and an "impact-probability" ranking method. The methodology was empirically tested using the example of Ukrainian universities.

Findings: The study confirms the effectiveness of a structured risk-based approach to internal audit planning in HEIs, focusing on identifying, assessing, and prioritizing audit objects to enhance audit efficiency and risk management.

Research limitations/implications: The approach, adapted to the regulatory and organizational context of HEIs, has been successfully applied in Ukrainian universities. However, further empirical research is needed to confirm the universality and flexibility of the methodology across different institutional environments.

Originality/value: The study proposes a comprehensive structure for formalizing the audit space and implementing expert-based risk assessment in HEIs. Its practical application in Ukrainian universities confirms the effectiveness of a structured risk-based approach to internal audit planning.

Keywords: internal audit; risk assessment; educational institutions; risk management; audit space formalization; sustainable development goal; sustainable development policies.

Streszczenie

Cel: Autorzy artykułu omawiają zastosowanie metodologii planowania audytu wewnętrznego opartego na ryzyku, dostosowanej do instytucji szkolnictwa wyższego. Celem artykułu jest zbadanie zastosowania eksperckiej metody oceny ryzyka w audycie wewnętrznym uczelni wyższych w Ukrainie, określenie charakterystycznych dla uniwersytetów obiektów

audytowych, klasyfikacja ryzyk oraz ustalenie priorytetów w celu zwiększenia efektywności audytu wewnętrznego.

Metodyka/podejście badawcze: Zastosowano metodologię ekspercką dostosowaną do specyfiki funkcjonowania uczelni, obejmującą identyfikację obiektów audytu, ekspercką ocenę ryzyka oraz metodę rankingową „wpływ-prawdopodobieństwo”. Metodologia została empirycznie przetestowana na przykładzie ukraińskich uniwersytetów.

Wyniki: Badanie potwierdza skuteczność strukturalnego podejścia opartego na ryzyku do planowania audytu wewnętrznego w instytucjach szkolnictwa wyższego, skupiającego się na identyfikacji, ocenie i priorytetyzacji obiektów audytu w celu zwiększenia efektywności audytu i zarządzania ryzykiem.

Ograniczenia/implikacje badawcze: Podejście, dostosowane do regulacyjnego i organizacyjnego kontekstu instytucji szkolnictwa wyższego, zostało z powodzeniem zastosowane na ukraińskich uniwersytetach. Konieczne są jednak dalsze badania empiryczne, aby potwierdzić uniwersalność i elastyczność metodologii w różnych środowiskach instytucjonalnych.

Oryginalność/wartość: Badanie proponuje kompleksową strukturę formalizacji przestrzeni audytowej oraz wdrożenia eksperckiej oceny ryzyka w instytucjach szkolnictwa wyższego. Praktyczne zastosowanie na ukraińskich uczelniach potwierdza skuteczność strukturalnego podejścia opartego na ryzyku do planowania audytu wewnętrznego.

Słowa kluczowe: audyt wewnętrzny, ocena ryzyka, instytucje edukacyjne, zarządzanie ryzykiem, formalizacja przestrzeni audytu, cel zrównoważonego rozwoju, polityka zrównoważonego rozwoju.

Climate-related financial effects: Disclosure challenges after Corporate Sustainability Reporting Directive implementation

PAWEŁ SZALACHA

Abstract

Purpose: The article compares the disclosure requirements under the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) and European Sustainability Reporting Standards (ESRS) E1 “Climate Change” with the actual scope of disclosures on climate-related financial impacts observed in reporting practice. The study also examines the connectivity between sustainability and financial reporting, as well as the key challenges companies face in meeting new regulatory requirements.

Methodology/approach: The research combines a review of relevant literature and regulations with a content analysis of the 2024 sustainability reports and financial statements of purposefully selected Polish companies operating in environmentally impactful sectors. The sample includes companies listed on the WIG20 index that have identified climate change as a material topic for their operations.

Findings: The analysis reveals that while companies have made progress in the narrative description of climate-related risks, opportunities, and their potential financial impacts, significant disclosure gaps remain. Most notably, none of the companies quantified the monetary value of either current or anticipated financial effects, citing transitional exemptions. Furthermore, in current reporting practice, there is insufficient connectivity between sustainability disclosures and financial statements. These deficiencies significantly limit the usefulness of disclosures on climate-related financial effects.

Originality/value: This paper provides one of the first empirical assessments of CSRD-compliant disclosures on climate-related financial effects in Poland, focusing on the first year of implementation. The article highlights the disclosure challenges in CSRD reporting practice and explains their underlying causes. The study offers recommendations for improving future disclosures and contributes to the ongoing discussion on enhancing the transparency and decision-usefulness of Environmental, Social, and Governance (ESG) reporting.

Keywords: Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), European Sustainability Reporting Standards (ESRS), climate-related risks and opportunities, disclosure on financial effects, connectivity between sustainability and financial reporting.

Streszczenie

Cel: W artykule porównano wymogi ujawnieniowe wynikające z dyrektywy w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (CSRD) oraz standardu ESRS E1 „Zmiana klimatu” z rzeczywistym zakresem ujawnień o finansowych skutkach zmian klimatu, obserwowanym w praktyce raportowania. W tym kontekście w artykule ocenia się również powiązania raportowania zrównoważonego rozwoju z raportowaniem finansowym, jak również główne wyzwania, z jakimi mierzą się spółki w obliczu nowych regulacji.

Metodyka/podejście badawcze: Badanie łączy przegląd literatury i regulacji z analizą treści raportów zrównoważonego rozwoju oraz sprawozdań finansowych za 2024 rok celowo wybranych polskich spółek z sektorów o istotnym wpływie na środowisko. Próba obejmuje podmioty notowane w indeksie WIG20, które uznały zmiany klimatu za temat istotny dla ich działalności.

Wyniki: Analiza wykazała, że choć spółki poczyniły postępy w narracyjnym opisywaniu związanych ze zmianą klimatu, szans, ryzyka oraz ich potencjalnych skutków finansowych, to nadal występują istotne luki w ujawnieniach. Przede wszystkim żadna ze spółek nie oszacowała wartości pieniężnej ani obecnych, ani przewidywanych efektów finansowych, powołując się na przejściowe zwolnienie z obowiązku ujawniania. Ponadto w praktyce raportowania brak jest wystarczającego powiązania między ujawnieniami zawartymi w raportowaniu zrównoważonego rozwoju a sprawozdaniami finansowymi. Braki te istotnie ograniczają użyteczność ujawnień o skutkach finansowych zmian klimatu.

Oryginalność/wartość: Artykuł stanowi jedno z pierwszych empirycznych opracowań w Polsce dotyczących ujawnień zgodnych z CSRD w zakresie finansowych skutków związanych ze zmianą klimatu, koncentrując się na pierwszym roku wdrożenia. Wskazuje wyzwania związane z ujawnieniami spotykane w praktyce raportowania zgodnie z CSRD oraz wyjaśnia ich przyczyny. Praca zawiera rekomendacje dotyczące poprawy przyszłych ujawnień i wnosi wkład do dyskusji nad zwiększeniem przejrzystości i użyteczności raportowania ESG.

Słowa kluczowe: dyrektywa CSRD, standardy ESRS, ryzyka i szanse związane z klimatem, ujawnienia o skutkach finansowych, powiązania między sprawozdawczością zrównoważonego rozwoju a finansową.